

Introduktion

Radikal islamisme, jihadisme, militant Islamisme og (jihadi-) salafisme. Artiklerne i dette nummer af Tidsskrift for Islamforskning anvender forskellige termer, men er centreret omkring samme emne: En religiøs ideologi, som her går under fællesbetegnelsen ekstrem islamisme. Et emne, der de seneste år har haft stor akademisk såvel som offentlig og politisk interesse, men som ikke hidtil har været omdrejningspunkt for nærværende tidsskrift. Dette særnummer præsenterer således en række artikler, der på forskellig vis belyser skikkelser af ekstrem islamisme. Artiklerne tapper ind i flere af de mest aktuelle diskussioner inden for islamforskningen og diskuterer blandt andet religionens rolle, den politiske samtid og metodologi inden for forskningsområdet.

At forstå forskellige ideologiske strømninger inden for islam er både vanskeligt og komplekst. Og ekstrem islamisme er netop en ideologisk strømning inden for islam. Ekstrem islamisme er imidlertid blevet stadig vigtigere at forstå for akademikere såvel som politikere og sikkerhedstjenester. Emnet kom især på dagsordenen efter begivenhederne den 11. september og de efterfølgende afværgede såvel som udførte terrorangreb i Vesten, som også antalsmæssigt er steget i Danmark de seneste år. Også oprettelsen af terrororganisationen Islamisk Stat såvel som dens etablering af et kalifat og dens efterfølgende territoriale tilbagegang har vakt debat og udgjort et væsentligt område inden for islamforskningen de seneste år. Særligt har håndteringen af de fremmedkrigere, der tilsluttede sig den væbnede konflikt i Syrien/Irak, været genstand for debatten. Og netop disse emner er også, hvad dette særnummer af Tidsskrift for Islamforskning berører.

Ekstrem islamisme opfattes ofte som en konservativ religiøs ideologi – altså som en ideologi med grundlag i profetens tid og en ambition om at genvinde den fjerne fortid. Flere danske såvel

som internationale grupper inden for denne ideologi selvopfatter og positionerer sig også på den måde. I nogle henseender er det imidlertid en forsimplet opfattelse, for som artiklerne i dette særnummer for *Tidsskrift for Islamforskning* på forskellige måder præsenterer, er ekstrem islamisme en langt mere kompleks og mangfoldig ideologi end blot forfædrenes doktriner.

Første artikel, skrevet af postdoc Jeppe Larsen og Lektor Sune Qvotrup Jensen (AAU), diskuterer religiøse dimensioner af hvad artiklen kalder radikal islamisme. Artiklen bygger på interviews med tidligere radikale islamister fra Danmark og Sverige og argumenterer for, at religiøse dimensioner er centrale i radikaliseringsprocesser. Den anlægger to teoretiske perspektiver: *everyday religion*-perspektivet og *sociology of religious emotions*. Og artiklen bidrager således ikke blot med ny empirisk viden omkring islamisme i en skandinavisk kontekst men også med et teoretisk perspektiv, der ikke hidtil har været anvendt i radikaliseringsforskningen.

Den efterfølgende artikel af ph.d.-studerende Bjarke Aae (AU) tapper ligesom forrige ind i ekstremismeforskningens diskussion af religionens rolle. Den anlægger imidlertid et gruppe-perspektiv og diskuterer den religiøse (og ikke-religiøse) rammesætning i terrorgruppen Islamisk Stats propaganda. Artiklen finder, at gruppen i sin militære og territoriale fremgang forklarer dette med reference til guddommelig støtte og indgriben. Derimod opstår der efter gruppens territoriale tilbagegang et behov for at begrunde, hvorfor man pludselig lider nederlag. Og artiklen undersøger, hvordan denne problematik håndteres i gruppens arabisksprogede propagandalitteratur. Artiklen bidrager til forståelsen af Islamisk Stats strategiske outreach. Men den bidrager også til en forståelse af religiøse narrativers betydning for ekstremistiske grupperes overlevelse og jihadismen mere generelt.

Tredje og fjerde artikel omhandler på forskellige måder de fremmedkrigere, der har tilsluttet sig væbnet kamp i Mellemøsten. Førstnævnte artikel er af ph.d.-studerende Kathrine Elmose (KU) og diskuterer, hvordan pårørende forklarer og forstår deres familiemedlemmers veje ind i internationale jihadistiske organisationer. Artiklen er baseret på fire kvalitative interviews med pårørende til danske fremmedkrigere og diskuterer også undervejs, hvilken værdi pårørende kan have for forskning såvel som forebyggelse og bekæmpelse af radikaliserings og ekstremisme. Den efterfølgende artikel skrevet af lektor Henri-

ette Frees Esholdt (LU) omhandler, hvilke roller de skandinaviske kvinder, der har tilsluttet sig terrororganisationen Islamisk Stat, har haft under deres tid i kalifatet. Artiklen bidrager med en litteraturgennemgang af den eksisterende forskning på området. Med udgangspunkt heri argumenterer den for, at de skandinaviske kvinder, der har tilsluttet sig Islamisk Stat, formentligt ikke har fungeret som hverken krigere eller selvmordsbombere, imens de kan have været en del af al-Khansa-brigaden.

Særnummerets femte artikel er skrevet af Malik Larsen og professor mso Lene Kühle (AU), der er forfatterne bag den seneste kortlægning af danske moskéer. Artiklen kritiserer, at den akademiske - såvel som offentlige og politiske - interesse for salafisme, ikke omfatter et fokus på, hvordan salafisme indgår i bredere muslimske kontekster, herunder moskéer. Og artiklen anlægger derfor netop dette perspektiv, der ellers ikke var en integreret del af undersøgelsen fra 2017/2019. Artiklen diskuterer mere specifikt salafistiske miljøers tilknytning til og brug af moskéer, og den bidrager med en nuanceret forståelse af salafisme i en dansk kontekst såvel som nye, relevante perspektiver på metodiske muligheder inden for forskningsområdet.

Sidste artikel skrevet, der er skrevet af professor Jonas Svensson (LNU), centrerer også omkring metodologi og præsenterer resultatet af en test, der undersøger, hvorvidt man kan anvende resultater fra en automatisk transskription af store mængder af data. Artiklen bygger på en automatisk transkription af 208 lyd-filer fra den svenske salafi-webside Islam.nu. Formålet med den automatiske transskription var at få overblik over generelle mønstre i en stor mængde data. Og artiklen fremsætter en trinvis præsentation af processen, imens den løbende diskuterer problematikkerne omkring computerstøttede metoder til fjernlæsning og netværksanalyse.

Alt i alt præsenterer dette særnummer af Tidsskrift for Islamforskning seks velskrevne artikler, der bidrager med et grundigt og nuanceret indblik i forskellige skikkelser af det, der kan fællesbetegnes som ekstrem islamisme.

Rigtig god læselyst.